

Otázka: Sociální politika

Předmět: Společenské vědy, Politologie

Přidal(a): Sagitt

FUNKCE SOCIÁLNÍ POLITIKY

= schopnost SP vyvolat určité efekty - účinky,

1. **Ochranná fce**

- Řešení již vzniklých sociálních problémů. Události, kdy je jedinec či sociální skupina, znevýhodněna ve vztahu k ostatním,
- Zmírňují či odstraňují důsledky sociálních problémů (dávky, služby),
- Vychází z humanitních snah společnosti,

2. **Rozdělovací/Přerozdělovací/Redistribuční fce**

- Co, jak, kdy, komu a dle čeho přerozdělit,
- Pozornost směřuje ke mzdám a důchodům - k jejich redistribuci,
- Nejde o prvotní rozdělování - rozděluje se to, co již bylo rozděleno trhem,
- *Cíle přerozdělování,*
 - Zajištění důstojných životních podmínek všem občanům,
 - Zajištění rovných šancí,
 - Zabezpečení do nejlepšího fungování společenského systému,
 - Odstranění nedokonalosti trhu,
- *Nástroje přerozdělování,*
 - Státní rozpočet a veřejné rozpočty (krajské), pojištění a další instituce (neziskovky, nadace, církve),
 - Lorenzova křivka (důchodová křivka) - používá se k znázornění rozdělování důchodů ve společnosti.
 - *Typy přerozdělování,*
 - Vysoká míra přerozdělování - oslabuje podněty k práci a podnikání/vede k pasivitě. (př. podnikatelům může vysoké zdanění

tlumit jejich aktivitu a motivaci)

- Nízká míra přerozdělování – oslabuje stabilitu společnosti. Následkem je nedostatečný rozvoj vzdělávacího systému, vyšší výskyt chudoby a sociální neklid (chudoba=nízký odbyt > kolaps hospodářského systému),
- Střední míra přerozdělování – měla lidi motivovat, neměla vyvolávat nepokoje ve společnosti,

3. **Homogenizační fce**

- Zajišťují stejně šance pro všechny (př. na vzdělání, zdravotní péči, pracovní uplatnění),
- Souvisí s přerozdělovací fci > příjmové vyrovnání > zmírnění sociálních rozdílů,
- Cílem je dosáhnout co nejvyššího stupně stejnorodosti v uspokojování základních životních potřeb,

4. **Stimulační fce**

- Podporovat, podněcovat žádoucí sociální jednání (fce produktivity),
- Jde o opatření SP, která ovlivňují přímo výkonnost pracovní, a to i ve vzdělání,

5. **Preventivní fce**

- Předcházení nepříznivým sociálním situacím – chudoba, nezaměstnanost, zdravotní poškození,
- Zabraňuje vznik nežádoucích sociálních situací – SP směřuje opatření k odstraňování příčin nepříznivých sociálních situací,
- Plní všechny obory SP – nejzřetelněji vzdělávací a zdravotní politika,
- Předpokladem je rozsáhlá osvětová činnost a poradenství všeho druhu.

Sociální politika

- Dnes samostatná vědecká disciplína, která je součástí každé vyspělé společnosti,
- Cílevědomá činnost státu, obcí, organizací, institucí, nadací i zaměstnavatelů, které mají vytvářet podmínky, kterými by se omezily příčiny sociálních nerovností a zajistí předpoklady pro rozvoj jedince nebo sociálních skupin ve společnosti,
- Pojetí sociální politiky
 - Široké pojetí SP,
 - Snaží se ovlivnit jednání států, kterým se ovlivňují lidé a sociální sféra,
 - Užší pojetí SP,
 - Vnímá jako součást nějaké jiné politiky (nějaké oblasti politiky – př. hospodářské), př. proložena oblast zaměstnanců, zaměstnavatelů, mezd,

- dovolených, volna,
- (př. v době krize zkrátit pracovní dobu, aby mohli přijmout nové zaměstnance - riziko snížení mzdy, vykořisťování zaměstnanců (za < hodin > práce),
- *Nejužší pojetí SP*,
 - Redukuje se na opatření ve prospěch lidí v nouzové situaci (opatření, která SP může poskytovat),

SP může být

- *Aktivní (perspektivní)* - (předcházení vzniku soc. problémů),
 - Ex ante (politika aktivní zaměstnanosti - vytváření nových pracovních míst),
- *Pasivní (retrospektivní)* - (zmírňuje soc. problémy),
 - Ex post (pasivní politika zaměstnanosti - podpora v nezaměstnanosti, přisp. na zaměstnávání osob se zdravotním postižením,

Sociální ochrana

- za úkol zabezpečit SP,
- Zahrnuje právo na soc. péči, právo na zdravotní prevenci, léčbu (zajištěno zákony - zdravotní pojištění - pokud člověk nevydělává, hradí ho stát),
- 3 typy SO:
 - **Preventivní SO** - dány mechanismy, zabraňující vznik soc. problémů a narušení integrity společnosti (Policie, hygienické sl., poradenské sl., školení BOZP, dopravní výchova u dětí na ZŠ),
 - Obecná - všem (zákazy - př. zákaz koupání/příkazy - povinná školní docházka),
 - Adresná - pouze jedincům/skupinám (karanténa),
 - **Terapeutická (léčebná) SO** - poskytnutí soc. sl. nebo dávky,
 - Obligatorní (povinná) - máme nárok, pokud splníme určité podmínky,
 - Fakultativní (dobrovolná) - dobrovolné očkování,
 - **Rehabilitační SO** - nejnovější (vznikl z důsledku rozvoje společnosti) > př. rehabilitace zdravotní - člověk, který po nehodě zůstal na vozíku,
 - U nás SO poskytuje soc. správa,

Sociální správa - řada orgánů, institucí, které se tím zabývají (př. zdrav. Zařízení, školy).

Sociální problém - situace přesahující osobní rámec klienta a zasahuje i do života ostatních lidí, a proto vyžaduje řešení (chudoba, vys. nezaměstnanost, nízká porodnost apod.).

Sociální událost – věc, která zasáhla konkrétně klienta (ztráta zaměstnání). Můžeme odlišit; obsahem, délkou, či dle závažnosti).

Typy životních situací

- Přirozené Biologické – dospívání,
 - Sociální – založení rodiny,
- Nepřirozené Bio – nemoc,
 - Soc. – chudoba,

Sociální zabezpečení – poskytuje ochranu lidem v těžkých životních situacích (nezaměstnanosti, ohrožení zdraví aj.).

- Sociální pojištění
 - pilíř; Povinný finanční systém, zajišťující občana pro budoucí sociální událost,
 - Povinné – nemocenské a důchodové (nemocenské – nemoc/úraz nejsem schopný pracovat / důchodové – zabezpečuje případy ztráty příjmu),
 - Dobrovolné,
- Dávky mohou být krátkodobé (ošetřovné) a dlouhodobé (penzijní dávky)),
- Státní sociální podpora
 - pilíř; Podílí se krytí, výživu a základní os. potřeby děti a rodin,
 - Od r 1995 – poskytování dávek určité skupině obyvatelstva,
 - Rozdělujeme na dávky závislé na výši příjmu (přídavek na dítě) a nezávislé na výši příjmu (pohřebné),
- Sociální pomoc
 - pilíř; poskytována občanům v hmotné nouzi k uspokojení základních potřeb v nezbytném rozsahu.
 - léta – poskytována formou dávek nebo soc. sl.
 - Zahrnuje 3 oblasti pomoc v hmotné nouzi,
 - Pomoc soc. sl. (zák. o soc. sl.),
 - Dávky poskytované os. se zdrav. pos..

Cíle SP

- Zlepšení základních podmínek života obyvatel, zabezpečení sociální suverenity a

sociálního bezpečí,

- **Cílová SP** - soc. cíle a zájmy jsou důvodem vzniku rozvoje subjektu nebo smyslem jeho existence,
- **Instrumentální SP** - soc. polit. zájmy subjektu jsou jen prostředkem k dosažení cíle,

→ soc. polit. sledujeme své zájmy a cíle,

→ cíle se vyvíjejí a mění v čase,

- V demokratickém státě soc. subjekty soupeří o prosazení svých zájmů (volby=většinový názor).

Cíle SP = žádoucí, chtěné stavy sociálních systémů v budoucnosti (jde o soustavu cílů → ty naplňují obecný cíl = rozvoj člověka).

1. *Prosazování rovných příležitostí* (ke vzdělání, prac. příležitostem),
2. *Předcházení soc. a eko. ohrožením a rizikům* (cílem blahobyt občanů),
 - Blahobyt= os. bezpečí, přiměřené bydlení, získání vzdělání, zabezp., záruka odpočinku.

Tvorba a formulace cílů

- SP se zaměřuje na prospěch lidí - důležité názory a postoje občanů na SP státu (názory jsou různé a nestabilní),
- SP je prostředkem pro politické soupeření - volby (lidé přiklánějí, kdo jim poskytne vyšší výhody),

= druh *rozhodování* - má vliv:

- Znalost a hodnocení reality řízeného systému,
- Harmonizace představ subjektů,

→ při formulaci cílů dochází k řadě konfliktů (rozdíl mezi cíli a prostředky, které jsou k dispozici),

→ opatření přímý vliv na život každého člověka - pokud cíle nevyhovují - konflikt,

= výsledný soubor cílů - výsledkem jednání všech subjektů a objektů,

- rozhodující a formulující cíle = rozhodovatel:

- Rozhodovatelé, kteří neplánují, ale řeší krátkodobé cíle (konzervativní),
- Rozhodovatelé, kteří se zaměřují na dlouhodobé, detailnější cíle,

→ v praxi oba typy kombinují,

→ konzervativní typ byl prvotní - v reakci na společenský vývoj se postupně vyvinul dlouhý typ - ten v současných vyspělých státech převažuje,

V ČR snah rozšiřovat druhý typ rozhodování = zaměřit se na dlouhodobé cíle.

MODELY SP

= vzory pro tvorbu aktuální soc. politiky, liší chováním státu (liší se rozsahem a způsoby angažovanosti).

Snižuje se redistribuce (důvodem omez. eko zdroje), nutné obnovit individuální odpovědnost za vlastní osud a živ. standard.

• Model demokratického socialismu

- Důraz na hosp. aktivity státu,
- Rozsáhlá redistribuce,
- Zaručuje a prosazuje široké jištění obyvatel, rovnost a spravedlnost,

→ redistribuční model SP.

• Model sociálně demokratický

- Uznává a prosazuje rozmanitost hosp. a soc. subjektů,
- Redistribuce nižší,
- Centrem zájmů svoboda, soc. spravedlnost, solidarita a participace,

→ výkonný model SP,

• Model sociálně liberální

- zásahy státu v eko. obl. i soc. na nezbytné min.,
- Zdůrazňuje význam soukromého sektoru,
- Míra redistribuce výrazně omez.,
- nerovnost přirozená - výsledkem individuálních snah a zásluh,

- Důraz na os. odpovědnost každého subjektu → reziduální model SP,

1. Redistributivní model SP = občanský, strukturální, univerzalistický,

- Dominantní roli má stát,
- rozsah redistribuce. Dávky vypláceny plošně,
- soc. pojištění obyvatelstva,
- Tento model v současnosti ve zdrav. poj. ČR,

2. Výkonový model SP = korporativní,

- Redistribuce nižší,
- V SP rozdělují prostředky v závislosti na výkonu občanů - na základě pracovního výkonu a zásluh. Zohledňuje se výše příjmů, délka odpracované doby,
- Stát garantuje základní společensky uznané min. potřeb - tím vytváří prostor pro působení nestátních subjektů,
- V ČR v nemocenském a důchodovém zabezpečení,

3. Reziduální model SP = konzervativní, neoliberální,

- Spoléhá na trh (Na, Po, inflace) a na rodinu - pokud selžou nastupuje stát,
- míra redistribuce,
- Malá síť soc. sl. - platby občanů,

→ uváděné země spíše inklinují k danému modelu SP,

→ SP v zemi je výsledkem kombinací všech 3 typů.

VZTAH HOSPODÁŘSKÉ A SP

- Mezi hosp. a SP existuje vzájemná spojitost a podmíněnost,
- Nejsou shodné, ale mají mnoho společného,
 - HP se zaměřuje na ovlivňování hospodářských veličin,
 - SP se zaměřuje na ovlivňování zdokonalování životních podmínek dětí a rodin.

Hospodářská politika

- Stanovuje stav ekonomiky a přístup státu k ekonomice (rozpočtu),
- Souvisí daně - soustava daní,

- 2 pohledy HP,
 - Záměrná praktická činnost státu,
 - Vláda navrhuje rozpočet (předkládá parlamentu),
 - Vláda navrhuje daně (vyš/níž),
 - ČNB může ↓ či ↑ úrokové sazby,
 - Teoretické disciplíny – jde o teoretickou HP,
 - Zaměřena na analýzu jevů – poté navrhuje opatření na řešení těchto jevů,
 - Jde o teorii jak anulovat schodek → vláda ji využije při řešení problému deficitu veřejných financí – ví co může udělat,
 - HP je hraniční disciplínou – hlavně mezi ekonomikou a politologií,
 - V každé zemi je soustavou institucionálních podmínek.

Institucionální podmínky HP

1. **Hospodářský systém** – typ uspořádání ekonomiky,

- Koordinační systém,
 - Tržně – cenový systém – vztah mezi P_o x cenou x N_a ,
 - tržní systém je eko soustava velkého množství tržních subjektů,
 - důležité, aby subjekty měli veškeré informace, které mohou ovlivnit rozhodování spotřebitelů i podnikatelů,

→ tento systém vede k optimálnímu využití zdrojů, k maximální hospodárnosti a k max uspokojení potřeb.

- Výhody: hosp., úsporný.

Organizačně – příkazový systém

- Založen na existenci organizací (organizace je chápána jako soustava vědomě koordinovaných činností a sil dvou nebo více lidí,
- Vazby mají povahu nadřízenosti a podřízenosti,
- Jde o soustavnou, vědomou koordinaci jednotlivých činností nějakou autoritou (obec stanovuje pořadníky, lidé podávají žádosti a jsou jim přidělovány byty.

2. **Politický systém**

- **Politický názor** → jeho nositelem jsou politické strany → každá strana má hospodářsko-politický program a cíle, kterými ho chce dosáhnout,

- Sjednotit zájmy a cíle znamená najít mechanismy kolektivního rozhodování – volby (preference hlasování – lidé důvěřují polit. stranám),
- Nedostatky: Arrowův paradox – dokázal, že neexistuje žádná hlasovací metoda na principu většiny, která by zaručovala respektování individuálních preferencí,

3. **Byrokracie**

- Hospodářsko-politická rozhodnutí přijatá parlamentem a vládou uvádí do života výkonný aparát – úkolem je realizovat rozhodnutí volených orgánů,
- Byrokracie má velkou moc a hrozí nebezpečí zneužití → proto je ta výkonná moc kontrolována,
- Obrannou je legislativní úprava + veřejná kontrola + vytvoření společenského klimatu, který praktiky odsuzuje → ↑ při tom hrají sdělovací prostředky a tisk,

4. **Velké sociální a zájmové skupiny** – zájmové skupiny,

- Působí organizovaně – zaměstnavatelské svazy, odbory,
- Působí neorganizovaně – př. senioři pobírající starobní důchod, rodiče, studenti,

5. **Nadnárodní a mezinárodní organizace**

- WHO, Mezinárodní měnový fond, UNESCO, OSN, EU,
- Musí respektovat povinnosti a závazky, které vznikají zapojením země do mezinárodní dělby práce → jde o zapojení prostřednictvím mezinárodního obchodu,

Cíle HP – maximalizace společenského blahobytu,

1. **Svoboda** – nepřítomnost překážky, která dovoluje realizovat naše přání,
 - Člověk může svobodně sledovat své cíle, ale přitom je omez. tím, že musí sledovat cíle druhých lidí,
 - Všichni musí mít stejná práva a stejně chránění,
2. **Spravedlnost** – chápána z hlediska stejných práv pro všechny = stejná pravidla pro všechny,
3. **Jistota** – absence strachu a svobodu,
 - Ohrožení jistoty vede k požadavkům k zvýšení jistoty,
 - Totální jistota – nedosažitelná,
4. **Pokrok** – postup na vyšší kvalitativní úroveň,
5. **Nezávislost** – suverenita a zodpovědnost za sebe sama a za svoje činy,
6. **Demokracie**
 - Nesmí chybět svoboda, spravedlnost, nezávislost,
 - Lidé schopni se domluvit na tom, že budou platit určitá pravidla (zákony),
7. **Racionalita** – při uskutečňování cílů se racionálně zvažují jeho náklady, důsledky,

srovnává se s jinými cíli.

Tradiční cíl HP

- Tím je zajištění podmínek pro stabilní a progresivní vývoj ekonomiky,
- Hospodářský růst (stabilní eko) - je spojen s ↑ živ. úrovní - to vede k důvěře občanů ve stávající politický systém,
- Naopak hospodářské problémy a krize mohou přivést k moci totalitní strany.